

Cap a on va la teologia a Europa? En diàleg amb Josep M. Rovira Belloso

Bruno Forte

Teòleg i Arquebisbe de Chieti-Vasto

EN LA PRODUCCIÓN CIENTÍFICA DE JOSEP M. ROVIRA BELLOSO

trobem unes certes prioritats fonamentals que s'hi presenten quan llegim la seva teologia com a símbol de la situació de la teologia europea a finals del segle breu –tal i com Eric Hobsbawm anomena als anys compromesos entre la primera guerra mundial (1914) i la caiguda del mur de Berlín (1989). Em limitaré a indicar les tres prioritats que destaquen a l'horitzó de la crisi de l'esperit modern, que està alhora connectada amb la crisi de les ideologies i en el perfilar-se de les inquietuds de l'anomenada postmodernitat. Aquests tres reptes caracteritzen l'obra teològica del professor Rovira Belloso i podrien expressar-se de la següent manera: una teologia fidel a la terra, històrica, capaç de situar-se conscientment en la tensió del temps penúltim; una teologia fidel al cel, teològica, capaç de dirigir la seva mirada a la mort i a les coses últimes que es presenten en l'horitzó de l'absolut primat de Déu; i una teologia que uneixi aquestes dues fidelitats, posant-se al servei de la recerca d'un nou consens ètic i que esdevingui, per tant, més èticament responsable.

Una teologia històrica

La crisi de la consciència europea a finals del «segle breu» demana a la teologia que exerceixi la seva tasca de consciència crítica de la

Cal desenvolupar una teologia més històrica, és a dir, conscientment compromesa a escoltar les veritables preguntes del dolor del temps per il·luminar-les a la llum del dolor del Déu revelat a la creu.

fe per ajudar a l'Església a estar amb una permanent tensió constitutiva del temps penúltim en la qual es troba, entre el «ja» de la primera vinguda del Crist i l'«encara no» del seu retorn. La crisi de les ideologies demostra com cada identificació mundana de l'*eschaton* corre el risc de falsejar aquesta tensió entre el «ja» i l'«encara no» fent de la fe cristiana una il·lusòria «èxtasi del compliment»: si el present s'entén com «l'hora de la collita per la història passada» com ho era en les ideologies de la modernitat, s'esvaeix el dramatisme del temps històric i el futur acaba per ser buidat de tota càrrega de possible novetat. Aquesta tensió entre el «ja» i l'«encara no» té una importància fonamental per a la consciència cristiana, en tant que motiva el rebuig a tota confusió indeguda, que s'inclini a identificar pertinença eclesial amb militància política o ideològica, i al mateix temps, exigeix a l'Església posar-se com a consciència crítica de la praxis històrica en nom de la permanent ulterioritat del Regne que ha de venir. Lluny d'esdevenir funcional en l'avui consolidat, la teologia està cridada a ser una vigilància crítica, un testimoni de l'*eschaton* viscut en la fidelitat del present. Prendre consciència d'aquesta condició implica desenvolupar una teologia més històrica, és a dir, conscientment compromesa a escoltar les veritables preguntes del dolor dels temps per il·luminar-les a la llum del dolor del Déu revelat a la creu. Aquí es pot reconèixer l'èxit últim de l'anomena't «gir antropològic» que havia caracteritzat especialment la teologia catòlica a l'època conciliar: i és en aquesta perspectiva que s'ubica la producció teològica de Josep M. Rovira Belloso.

La teologia a la recerca del sentit descobreix la centralitat del Crucificat, l'atracció misteriosa que ell exerceix sobre les consciències sortides de les aventures i de les pretensions de la ideologia moderna.

Una teologia teològica

La qüestió que sorgeix novament de les cendres de les presumpcions ideològiques i del nihilisme del «pensament dèbil» postmodern és la qüestió del sentit. Si l'optimisme de la raó emancipada havia exorcitzat el dolor i la mort confinant-los únicament a la condició del pur moment negatiu del procés total de l'esperit, el pessimisme postmodern, estenent l'abraçada mortal a totes les coses i entenen la vida com a caiguda permanent en el buit, no margina menys la dimensió tràgica de l'existència: la mort és ignorada, defugida, amagada.

El fet d'oblidar la mort es resumeix en la figura de la mort invertida, de la mort de la mort, és a dir, se l'expulsa del desenvolupament del procés que no suporta les interrupcions i els silencis. El fet de reprendre la qüestió del sentit exigeix l'acte coratjós de «restituir la mort». Per a la consciència cristiana aquest retorn a la mort, aquest posar-se a la cerca del sentit perdut, constitueix l'estímul de retornar cap a *aquella mort* on només es va consumir la mort de la mort: l'abandonament del Fill de Déu a la tenebra del Divendres Sant. En l'esdeveniment infinitament dolorós de la «mort de Déu» es revela i es promet el sentit últim del viure i el morir humà. Cap a aquest esdeveniment es dirigeix la mirada de la fe en la cerca d'un significat que faci de la vida, no només el camí de l'aprendre a morir, sinó també de la mort el *dies natils*, l'acte suprem i misteriós del néixer a la vida més enllà de la mort. Recordar *aquella mort* en la qual es narra la història de la història i l'esperança del món és obrir-se a la vida, no només a aquella plena del món futur, sinó també a la més profunda qualitat d'aquesta vida present. La teologia a la recerca del sentit descobreix la centralitat del Crucificat, l'atracció misteriosa que ell exerceix sobre les cons-

La teologia no pot quedar fora de la producció d'un nou consens ètic: i això exigeix que es conjuguin novament dogmàtica i ètica, el «logos» i l'«ethos», la veritat i la seva resplendor en la història dels homes.

ciències sortides de les aventures i de les pretensions de la ideologia moderna. I aquesta atenció a la centralitat del Crucificat exigeix una actitud més contemplativa, més de pregària. A la teologia, a l'Europa de final de segle i de començament de mil·lenni, se li demana no ser menys sinó més teològica, més mística, més arrelada a la contemplació de Déu i a l'experiència litúrgica que celebra el misteri de la centralitat de la Creu. Una teologia que torna de nou i amb passió a parlar de Déu i a mirar la història i el món a la seva llum. Una teologia més fidel al cel i al món que està per venir: i la teologia de l'amic Josep M. Rovira està profundament influenciada en aquest sentit.

Una teologia èticament responsable

La crisi que està travessant la consciència postmoderna es perfila de manera peculiar com una absència d'ètiques fortes, capaces de motivar el compromís moral. En el consens entorn de les evidències ètiques fonamentals, que han nodrit els ideals de la formació de la consciència europea, arrelades en els valors de la tradició judeocristiana, ha penetrat lentament una erosió que ha donat lloc a tot un altre consens organitzat al voltant de la lògica del major profit. És a aquesta lògica a qui s'ha d'imputar la crisi que les denúncies dels sistemes de poder corruptes han deixat veure en diferents països europeus. El rostre de la crisi es podria identificar en la constitució subtil del dubte sobre si viure honestament és útil. Mai com ara no s'ha demanat un esforç col·lectiu que animi a la construcció de la convivència civil a nous protagonistes, enriquits de fortes motivacions ètiques i llestos per sacrificar-se pels altres. Ara és el temps de comprometre's amb la fati-

gosa reconstrucció moral d'Europa, de la mateixa manera que en el seu moment molts es van comprometre a construir la casa europea. Salvaguardar la conquesta de l'estat social, la defensa dels més dèbils, la protecció i promoció del treball per a tots, la renovació de la vida política i de les institucions és, ara, la tasca primordial. La teologia, doncs, no pot quedar fora de la producció d'un nou consens ètic: i això exigeix que es conjuguin novament dogmàtica i ètica, el «logos» i l'«ethos», la veritat i la seva resplendor en la història dels homes. Dogmàtics i moralistes, teòlegs i pastors estan cridats a una nova col·laboració al servei de l'Església i de la societat. En aquest front, creients i no creients han de caminar junts: allò que és en joc és la construcció d'una Europa de pobles i cultures feta a la mesura de la dignitat de la persona humana. Els creients, nodrits per una teologia més èticament responsable, hauran d'aportar al compromís comú l'extraordinària riquesa del seu patrimoni espiritual, el bagatge d'una motivació ètica forta, sostinguda per l'experiència de fe, que nodreix la vida fins i tot en les hores més fosques i difícils. Els no creients compromesos en aquesta causa hauran de contribuir amb el rigor i la capacitat d'anàlisi a la recerca honesta de camins convergents pel bé comú. Uns i altres hauran de creure i demostrar que viure rectament no només és just sinó també necessari i útil per al creixement de la nostra casa comú, per a la bellesa i la dignitat d'una vida que valgui la pena viure. La teologia i la filosofia es troben en aquesta experiència comú enfront del desafiament de la responsabilitat ètica, i respondre junts a aquest desafiament és per als teòlegs i per als filòsofs l'alba d'un nou demà. I Josep M. Rovira Bellosó, amb la seva teologia, fa temps que ha començat a contribuir-hi.

Traducció al català: Guillem Jové i Palou.